

TOVERBERG 20

JAARGANG 6 / 1 LENTE 2011

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING

*"Ieder mens die genoeg schiept
in het vol-toelen van zijn taak is
een kunstenaar; welke ook die
taak is en hoe nederig ze ook is,
hij brengt een kunstwerk tot
stand. De toetssteen is het belee-
de genot, het plezier, de perfectie:
het overtuigend resultaat!"*

Henry Van de Velde

Doornlaan 8, 8210 Zedelgem
0498/73.58.73
hetbeleefdegenot@scarlet.be
BTW BE 0893.747.805
Rek. 001-4851739-69
www.hetbeleefdegenot.be

Colofon

Redactie : Roland Ranson, Bart Madou

Werkten ook mee : Staf de Wilde, Els Vermeir, Marijke Verplancke, Tine Verschoot, Els Durnez

Kaft: Rika Van Dycke

Vormgeving: Bart Madou

Foto's: Rika Van Dycke, Marie-Claire Devos, Bart Madou

Toverberg verschijnt 4x per jaar, bij het begin van elk jaargetijde. Een abonnement nemen kan door lid te worden van Het Beleefde Genot v.z.w.

Afzonderlijke nummers: 5 €

De auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen.

Kopiëren of citeren is toegelaten, mits bronvermelding.

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Interview: Bart Madou	4
De eerste zin	17
Verwilderd	19
Elsenspels	21
Glazen plafond	23
Gedichten	25
Laudatio bij de cultuurprijs 2010	27
Toespraak Bart Madou	33
Beleefd	37
Te beleven	39
Nieuwe publicatie Archief Zedelgem	42
Favoriete boek: Marijke Verplancke	44
De leesgroep	46

ISSN 2030-1340

Woord vooraf

follow your passion (devies van o.a. Bart Madou)

Beste Lezer,

U mag dit eerste nummer van Toverberg van de nieuwe jaargang, het nr. 20 in de doorlopende nummering, gerust beschouwen als een jubileumnummer, wat zeg ik, als hét jubileumnummer tout court. Let u ook eens, in deze nieuwe lente, dit nieuw geluid, op de nieuwe kaft, een ontwerp van grafisch kunstenaars Rika Van Dyc-ke.

Het Beleefde Genot bestaat 5 jaar en u zult het geweten hebben. Er wordt gevierd en de leden van het eerste uur werden al in de bloemetjes gezet c.q. met een kwaliteitsvolle Riesling / Dornfelder litergewijs overgoten. Bovendien blijken de goden er zich eventjes persoonlijk voor gederangeerd te hebben; ze zijn van hun Olympus neergedaald om het menselijke reilen en zeilen mee te bestieren. Uitgerekend tijdens ons eerste lustrum wordt aan onze voorzitter, Bart Madou, de Cultuurprijs 2010 van de gemeente Zedelgem uitgereikt. In een diepgaand interview kunt u kennismaken met deze cultuurmens par excellence, met deze cultuurminnaar en volksverheffer, met deze gepassioneerde figuur, zonder wie het cultuurlandschap in Zedelgem en omgeving er heel wat schraler zou uitzien. U kunt ook de hagiografische laudatio lezen, uitgesproken n.a.v. de uitreiking van deze Cultuurprijs. U zult begrijpen beste lezer, dat schrijver van bovengenoemd tweeluik van stalinistische persoonsverheerlijking zich nadien in alle stilte en uit eigen vrije beweging teruggetrokken heeft in de hem zo vertrouwde Goelag. Gelukkig zult u merken dat de toespraak van een ondanks alles toch glunderende Bart Madou (zie foto) alles weer in perspectief plaatst. Als u hieruit het motto onthoudt en het dan ook in de mate van het mogelijke toepast, zonder al te veel wetten van het voorlopige koninkrijk aan de Noordzee met de voeten te treden, dan bent u al een heel eind opgeschoten op de ladder der verheffing. *Follow your passion*, maar ik voeg aan deze oproep tot pure anarchie voorzichtigheidshalve toe, *but beware of the dog*, het aloude *cave canem*, weet u wel.

Mocht u nog steeds niet overtuigd zijn van de kwaliteiten waarover een Cultuurprijswinnaar in Zedelgem dient te beschikken, leest u dan de rubriek "De eerste zin". Deze kronkel in de geest van onze voorzitter moet dan toch wel het ultieme argument zijn dat u over

de streep trekt en u in aanbidding laat neervallen voor deze coryfee van het Vlaamse cultuurgebeuren.

En nog gaan we in dezelfde toonaard door, we blijven *himmelhoch jauchzen*, we blijven eer bewijzen aan de lyriek met twee mooie gedichten, *Oostende* van Tine Verschoot en *Het Maal* van..., wie dacht u, inderdaad Bart Madou.

Toch willen we ons ook dit keer, in deze unieke Toverbart – die kon ik echt niet laten liggen – niet afkeren van de realiteit. Staf de Wilde drukt ons in zijn rubriek "Verwilderd" al onmiddellijk met de neus op de feiten. Hij heeft het over "leesplezier" of eigenlijk het ontbreken ervan. Toch kan hij het, zoals nogal dikwijls, niet laten te eindigen op een zalvende noot. In een ander artikel is ook nu weer zijn mening over het glazen plafond, u weet wel, dat soort zoldering waarmee ambitieuze vrouwen nogal eens onzacht in aanraking komen, eerder ongezoeten maar o zo logisch en diep humanistisch.

Els Vermeir gaat daarentegen in haar Elsenpinsels de mysterieuze toer op. Zij ontmoet Bill en komt in een soort van twilight terecht. In de rubrieken Beleefd en Te Belevén, beste lezer, bent u thuis als in uw eigen boekenkast. Toch wou ik extra aandacht vragen voor hét evenement van ons jubeljaar. Het Beleefde Genot organiseert voor het eerst een Thomas Mann-lezing. Prof. dr. Johan Braeckman (UGent) komt spreken over "Krtisch Denken" op zondag 10 april om 10.30 u. in De Groene Meersen. Wij hopen van de Thomas Mann-lezing een traditie te maken en zo Zedelgem – soms ondanks Zedelgem zelf – nog wat meer op de culturele kaart te zetten.

Tenslotte besteden we aandacht aan een monografie over de Aartrijkse beeldhouwer Leonard De Visch, een uitgave van het Archief en de gemeente Zedelgem en last but not least aan het favoriete boek van Marijke Verplancke. Dat zij zichzelf kan verliezen in het wereldje van de Bloombury's en van dichtbij kennismaakt met de Oostenrijkse filosoof Ludwig Wittgenstein en zijn omgeving heeft zij te danken aan *Bruce Duffy* met zijn roman *De wereld die ik aantrof*.

Zoals altijd sluiten wij met De Leesgroep van Els. Dit keer worden Craig Thompson en Philippe Claudel voor het voetlicht gebracht.

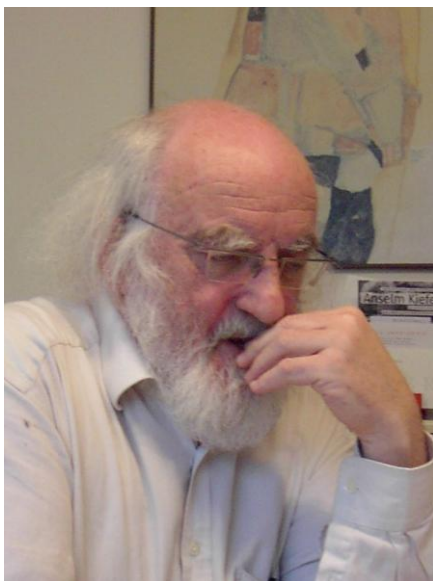
Beste lezer, wij wensen u veel jubel, vreugde, plezier en vooral "passion" in dit buitengewoon jubeljaar voor Het Beleefde Genot en "par extension" voor heel cultureel Zedelgem

Roland Ranson

Ginterview: Bart Madou, Zedelgem

Op die regenachtige namiddag midden januari trokken we naar het Boothuis in de Doornlaan te Zedelgem om er Bart Madou, de voorzitter van Het Beleefde Genot, op ons Ginterviewrooster te leggen. Al gauw deed de warmte van de mens en de adel van zijn geest ons de klamme, ongezellige realiteit vergeten. Bij een kopje koffie werd de ontdekkings-tocht naar de diepste roerselen van de mens als "cultureel wezen" aangevat.

Welke evolutie (in de wereld) stemt u eerder optimistisch

En dat op je nuchtere maag! Weinig eigenlijk, om niet te zeggen niets... Hoewel, als ik er goed over nadenk dan zie ik wel iets heel kleins en heel hardnekkigs en gelukkig klein en gelukkig hardnekkig. Ik bedoel: de hoop. L'espérance, la petite espérance van Charles Péguy. Zolang er hoop is, is er leven, maar voor de rest...

Welke pessimistisch?

Tja, al het andere ben ik geneigd te zeggen, maar misschien nog het meest de verloedering van de Europese waarden, de joods-christelijke waarden, de waarden van het Avondland zeg maar. Wat zijn die waarden dan? Kijk, ik zou het in één woord kunnen samenvatten: Adel van geest. Maar wat zit er daar onder? Het zijn eigenlijk de waarden van de Verlichting: waarheid, schoonheid, gerechtigheid, respect, medeleven... die ik ook wel in het humanisme terugvind.

Die waarden komen er niet vanzelf, ze worden generatie na generatie opgebouwd, ze nestelen zich als het ware in de genen. En de

vraag is dan, wanneer begint dat? Misschien wel bij de Grieken, ik weet het niet... ik denk het ja. Maar hoe duister de Verlichting voor sommigen ook was, zij heeft daar veel toe bijgedragen. Ik denk nu aan Kant met zijn categorische imperatief en dat soort dingen¹. Of neem Kants Zum ewigen Frieden, overigens een zeer leesbaar werkje dat toch wel een beeld geeft van een soort positieve globalisering avant la lettre. Maar het postmodernisme heeft met de grote verhalen ook de echte waarden afgeschaft.

'k Heb hier in dit verband juist een boekje liggen, ik heb het pas sinds gisteren, 'De eeuwige terugkeer van het fascisme', van Rob Riemen. Hij wijst ons bijvoorbeeld op een subtiele variant van de ontkenning, namelijk het waanzinnige idee dat met het veranderen van woorden ook de feiten zullen veranderen. In de Verenigde Staten klinkt het onfatsoenlijk als je van *problem* spreekt, nee problemen bestaan niet, *challenges* zijn het.

Hetzelfde geldt bij ons wat het fascisme betreft. Het is taboe om dat woord te gebruiken om actuele politieke strekkingen te benoemen: extreem-rechts, rechts populisme,... maar fascisme... Ho maar! Riemen zegt het als volgt: "Het feit ontkennen of de bacil anders benoemen maakt ons niet resistent". Integendeel, het verzwakt ons.

Iemand die dat al zeer goed in de gaten had en er ons ook voor gewaarschuwd heeft was Nietzsche. Het verlies aan geestelijke waarden doet volgens hem ook alles wat voor de mens zin en betekenis heeft verdwijnen. Hij drukte het als volgt uit: "Het gevaar der gevaren: alles heeft geen zin". Nu, ook Goethe en de Tocqueville waren zich al van een opkomend prefascisme bewust.

Is dat een pessimistische visie? Misschien wel, ik zou het eerder realistisch noemen, maar de realiteit oogt wel pessimistisch.

U bent geen volbloed Zedelgemnaar. Wanneer en hoe komt het dat je in Groot-Zedelgem beland bent?

Een Zedelgemnaar heb ik mij nooit gevoeld hoor, ook geen West-Vlaming of Belg, ik heb mij altijd een kosmopoliet gevoeld, een civis mundi, ja, ik weet het, stilaan een uitgestorven ras. Als je 't dan toch moet verengen, dan voel ik mij Europeaan, maar verder verengen kan ik niet. Je wordt natuurlijk altijd ergens geboren dat is een van de vele toevalligheden. Ik heb een week of twee geleden een roman gelezen over deze problematiek: in het leven zijn er zo veel toevallige ervaringen die je meemaakt en juist die ene

¹ 'Handel zodanig dat de stelregel van uw wil steeds tegelijk als beginsel van een algemene wetgeving zou kunnen gelden.

heeft ons leven vorm gegeven. Wat indien wij ons aan andere ervaringen zouden overgegeven hebben? Neem nu Beethoven, wiens biografie (van Jan Caeyers) ik aan het lezen ben. Caeyers stelt voortdurend de vraag, wat indien... Wat indien hij in Bonn zou zijn gebleven of er naar teruggekeerd zou zijn, of indien hij naar Parijs zou verhuisd zijn, enzovoort.

Ja, hoe kom je in Zedelgem terecht? We woonden voordien in Loppem. Wij kwamen terug uit Congo toen nog Zaire, waar wij twee jaar doorgebracht hadden; onze ouders hadden een huisje gevonden in Moerbrugge, meer 'je' dan 'huis', maar 't was daar wel goed. We betaalden een lage huishuur en na twee jaar hebben we uitgekeken naar iets anders en zijn dan in een nieuwe sociale wijk in Loppem terechtgekomen. Daar hebben we tien jaar gewoond en zijn dan weer beginnen zoeken naar iets anders. En zo hebben we hier in de Doornlaan gebouwd, het had evengoed Oostkamp, Snellegem of Wingene kunnen zijn.

Ondertussen wonen we hier bijna twintig jaar, dus met onze periode in Loppem is dat samen zo'n 30 jaar dat wij in Groot Zedelgem wonen.

Heb je een toffe jeugd gehad? Ben je in een bepaalde richting geduwd of mocht je de richting die je uitging zelf kiezen?

Eigenlijk wel. Als kind was ik nooit binnen, ik zat altijd buiten; niet zozeer in de natuur, maar eerder als speelvogel op straat en in de weilanden, de 'bilken', waar nu de parochie St.-Godelieve is. Mijn ouders waren op dat gebied vrij progressief. Nochtans waren zij beiden al een stuk boven de 40 toen ik geboren werd; ik ben een achterkomer, maar misschien is het juist daardoor. Ik heb nooit de indruk gehad dat ik aan de leiband gehouden werd.

Kun je ons iets vertellen over je studies, je beroepsleven?

Wel, ik was nogal tegendraads, zeker wat mijn studiekeuze betrof. Ik vond dat ik zo van alles wel iets wist, behalve van één domein en dat was de landbouw. Dus heb ik dan maar besloten om landbouwingenieur te studeren. Eigenlijk een stuk uit nieuwsgierigheid maar ook omdat ik vond dat ik met deze studies het best de noden in de Derde Wereld kon lenigen. Jawel, ook ik wou de wereld verbeteren hoor!

Ik ben afgestudeerd in juli, we zijn in augustus getrouwd en dan zijn we in september al naar Congo vertrokken, waar wij alle twee les gaven in een middelbare school. Wij zaten in de brousse, op het einde van de bewoonde wereld. De dichtste stad was Kananga,

het voormalige Luluaburg; als je geluk had geraakte je er in 4 à 5 uur, tijdens het regenseizoen deed je er soms 8 uur over. Achteraf gezien was dat een prachtige tijd. We bezaten dan wel weinig, maar wat een ruimte! En die onmetelijke landschappen!

Om verder te gaan met mijn beroepsleven: toen we terugkwamen uit Congo was er nauwelijks werk te vinden, de petroleumcrisis weet je nog. Als landbouwingenieur geraakte ik nergens aan de bak wegens 'geen boerenachtergrond'. Dus wist ik dat ik het over een andere boeg moest gooien.

Dan heb ik Bedrijfskundig ingenieur gestudeerd, bij Vlerick zoals men het noemde, aan de R.U.G. Dat was gedurende twee jaar de vrijdagnamiddag en -avond en de zaterdagvoormiddag. Intussen was ik al links en rechts in de nepstatuten van 'het plan Spitaels' terechtgekomen: provinciebestuur, kamer van ambachten en neringen.

Dan heb ik via de RVA cursus gevolgd bij IBM en zo ben ik in de informaticawereld binnengeraakt en er ook gebleven.

Eerst programmeren, dan analist en projectleider en de laatste jaren consultant.

Je bent ook lid geweest van een aantal verenigingen, indien je ze al niet zelf gesticht hebt? Welke verenigingen? Welke functies?

Klopt ja. De Derde Wereldraad is eigenlijk geen vereniging maar een adviesraad; die is opgericht toen we pas in Loppem woonden, door schepen Eric Vandebussche van de V.U. Hij was een heel dynamische persoon; nu heeft elke gemeente zijn Derde Wereldraad of Noord-Zuidraad. Ik ben zo'n 20 jaar voorzitter geweest en nu nog altijd actief lid.

Vanwaar je belangstelling voor de Derde Wereld?

De categorische imperatief van Kant zal hier wel een rol in gespeeld hebben. Het ethische op zich heeft mij altijd geïnteresseerd. Ja, ik zei het reeds: de wereld verbeteren, maar dan daadwerkelijk. Ook van Amnesty International was ik lid. Reeds vrij vroeg ben ik in de redactie van Amnesty Vlaanderen gestapt; ik publiceerde in het tijdschrift en maakte de redactievergaderingen mee. Ik was in de groep van Brugge, maar ik heb dan zelf een groep gesticht in Torhout; met briefschrijfavonden en het klassieke werk voor gewetensgevangen. Ook dat komt uit diezelfde impuls, een innerlijke drang naar een rechtvaardige wereld.

U schrijft gedichten, verhalen, essays, u hebt zelfs een roman geschreven, u doet dus aan literatuur. Hoe en wanneer is dat allemaal begonnen? Al van in de lagere school, het middelbaar? Waarom bent u daarna geen letteren en taal gaan studeren?

Oei, veel vragen ineens. In het middelbaar moesten we ooit een verhandeling schrijven. Ik weet het onderwerp niet meer, maar ik had in ieder geval Theillard de Chardin erbij gesleurd en de leraar vond dat mijn verhandeling boven de andere uitstak; ik was verwonderd, ik had dat niet verwacht en dacht dan 'tiens, ik kan blijkbaar schrijven'. En wat ik ook niet verwacht had, en wat mij later enorm geholpen heeft, deed zich voor in het voorlaatste jaar; in de poësis moesten wij een spreekbeurt geven. De twee slimsten van de klas hadden Hamlet en ik denk King Lear gekozen; en ik had Macbeth genomen. Ik was dus onverwachts bij dat clubje van drie. Ik voelde mij wel niet helemaal op mijn gemak, maar toen ik mijn punten zag, ik geloof iets van 28 op 30, was ik verbluft. Ik had eigenlijk nogal los voor mij uit gesproken. Ik kon mij aan mijn voorbereide tekst niet houden, ik kan dat trouwens nog altijd niet. En ik dacht toen, 'tiens ik kan blijkbaar in het openbaar spreken' en ik heb geen blaadje nodig en sindsdien heb ik geen probleem met spreken in het openbaar. Of dat nu voor tien of voor duizend mensen is, maakt mij weinig uit. Die twee feiten samen, denk ik, zijn toonaangevend geweest en ook later dan eind de jaren 70 begon ik poëzie te schrijven. Ik stuurde het gedicht 'Achterberg' op naar een wedstrijd en ik won de eerste prijs; dus ik dacht, 'tiens, blijkbaar zit er wel iets in mijn poëzie' en dus kan ik dat maar beter verder doen.

Dus die drie zaken hebben mijn cultureel actieve richting bepaald zo je wilt.

Misschien heb ik dat ook voor een stuk van thuis uit mee; ik kom wel uit een arbeidersgezin, maar vooral mijn moeder had een grote belangstelling voor cultuur.

Waarom geeft men zich over aan het schrijven?

Mijn analyse en die wordt door weinigen gedeeld, ik heb er zelfs al vijandige reacties op gekregen, bestaat erin dat je dat in de eerste plaats doet voor je zelf; zeker poëzie. Ik heb het meestal. moeilijk als poëzie voorgedragen wordt; dat komt niet over, omdat poëzie meestal nogal cryptisch is en je hebt geen tijd genoeg om je op een instanttekst te concentreren. Als Anne en ik Watou bezochten, dan luisterden wij altijd twee keer naar een voorgelezen gedicht, maar zelfs dat is vaak niet genoeg.

Dus zeg ik: poëzie is er niet om gelezen te worden, laat staan om voorgedragen te worden, poëzie is er om geschreven te worden. Punt.

Ik had ook geen behoefte aan het publiceren van poëzie, niet dat het zo persoonlijk was, ik had er gewoonweg geen behoefte aan. Ik vond publiceren een licht perverse vorm van exhibitionisme.

Nu doe ik dat wel en dat heeft volgens mij te maken met de leeftijd. Men wil sporen nalaten, of misschien wel een stuk schoonheid bijdragen voor anderen en dan ga je toch maar publiceren. En als je je werk niet gepubliceerd krijgt, ja dan richt je maar zelf een uitgeverij op.

Ik lig daar nu nog met een pak handschriften, meestal gedichten, waarvan ik zelfs niet altijd weet of ik ze wel zelf geschreven heb; ik herinner mij de omstandigheden niet of zelfs niet hoe ze tot stand gekomen zijn.

Heeft het schrijven, van gedichten bv., of kunst in het algemeen een maatschappelijke functie? Of anders gezegd, kunnen we zonder kunst?

Ach, waarschijnlijk wel, maar schrijvers of beter kunstenaars in het algemeen zijn toch mensen die iets speciaals hebben, het zijn in mijn ogen visionaire figuren, die meestal zonder het te beseffen een beetje verder kijken. Grote maatschappelijke veranderingen kondigen zich doorgaans aan in de kunst of het geestelijke leven. De kunstenaar is een ziener. Hoe dat komt, weet ik niet zo. Kunstenaars zijn meer betrokken bij de omgeving maar op een heel eigen manier. Die indruk heb ik wel, maar ik kan het niet hard maken. De kunstenaar is een soort van waarzegger maar hij beseft het zelf niet, en wij merken het ook maar achteraf.

Trouwens, wat is dat, kunst, volgens jou?

Jezus nog aan toe! Wat is kunst? Vreselijke vraag hoor. Ik zoek in de richting van creativiteit. Ik zou zelfs durven zeggen kunst =

creativiteit, maar wat is dan creativiteit? Ik heb er al veel over gelezen, maar om dat nu zelf te formuleren. Het nutteloze is volgens mij ook een essentieel aspect van kunst. Kants "doelmatigheid zonder doel"?

Hoe zou je het liefst herinnerd worden, als schrijver van fictie, als dichter, als essayist, als beeldend kunstenaar, als fotograaf? Als ingenieur?

Als ik eerlijk mag zijn, ik ben geneigd te zeggen ik wens helemaal niet herinnerd te worden. Dat klinkt misschien wat cynisch. Herinnerd willen worden, dat klinkt dan weer enigszins pretentius. Ik ben een mens en dus een sterveling – wat ik overigens een prachtig woord vind, maar dat even terzijde – en wat is dat dan tenslotte? Stofje van het stof, een golfje in de oceaan het komt eventjes op en het verdwijnt weer, maar het is er wel geweest.

Hoe ben je ertoe gekomen een literaire kring te stichten in Zedelgem? U bent ook hier voorzitter. Wat is er zo leuk aan de functie van voorzitter?

Hum (*aarzelt even, maar zegt dan ferm – nvdr*), een daad van verzet!? Het heeft te maken met de visie op en de feeling van het reilen en zeilen van de wereld rondom. Het volgende klinkt nu wel pretentius, maar ik kots van het banale, het middelmatige, het platvloerse. Neem nu VTM of zelfs televisie in het algemeen, waar zijn we mee bezig? Sorry, maar ik kan daar echt niet bij. Diepgang, reflectie, zoeken naar de waarheid, dat hield me al altijd bezig. Misschien heeft de komst van het Concertgebouw er iets mee te maken. Plots al die hoogstaande uitingen van cultuur vlak bij mijn achterdeur en ik keek dan naar Zedelgem en dacht oei, oei, dat is hier een culturele woestijn. Uiteraard, vermaak en ontspanning genoeg, entertainment heet dat vandaag, maar cultuur? Excuseer, wat is dat mijnheer? Dus zou ik mij daar eens mee moeien. Ik wou van in het begin twee zaken combineren, voor eerst diepgang, geen oppervlakkigheid, het mocht zelfs wat moeilijk zijn – "Difficilia quae pulchra, wat mooi is, is moeilijk", je kan het lezen in de tuin van Erasmus in Anderlecht - en twee, het moet democratisch blijven en dat is natuurlijk geen voor de hand liggende combinatie. Ik kon zoiets uiteraard niet op mijn eentje verwezenlijken; ik dacht dus laat ik maar een literaire kring oprichten; ik liet wel de mogelijkheid open om breder te gaan dan literatuur alleen. Ik wou beginnen in samenwerking met de bibliotheek om-

dat we toch op hetzelfde domein zitten, omdat we complementair kunnen zijn.

En voorzitter? Ja als ik aan iets begin, dan moet het ook vooruitgaan hé; en als voorzitter heb je er meer vat op. Want ook buiten de vergaderingen en de activiteiten ben je er voortdurend intellectueel mee bezig.

Zijn de voorbije jaren, we gaan ons 5de jaar in, volgens jou een succes?

Eigenlijk wel. Ik ben heel tevreden. Als het aan mij lag zou ik nog veel verder gaan; maar ik zou dan misschien wat te grote risico's nemen, dan is daar gelukkig een bestuur dat mij een beetje temper.

Heb je veel hinderpalen moeten overwinnen, veel moeilijkheden het hoofd moeten bieden?

Ik denk van niet. De vervelendste moeilijkheden, dat zijn de routinemoeilijkheden. Routine is altijd gevaarlijk, dat is mijn ingenieursinstinct dat nu spreekt. Hoe routineus alles ook is, Murphy is nooit ver weg en dan moet je er in verhouding veel tijd insteken, eigenlijk onvruchtbare tijd. Ik zou me natuurlijk liever uitsluitend bezighouden met het 'propere' werk, maar zonder al die achtergrondtaken zou het ook niet lukken, nietwaar?

Je hebt nu de Cultuurprijs 2010 van de gemeente Zedelgem behaald. Hoe sta je daar tegenover?

Wel, ik denk dat het een terechte keuze is van de Cultuurraad. Dat klinkt natuurlijk wat pretentius, maar eigenlijk is Het Beleefde Genot op cultureel gebied een verrijking voor de gemeente en ja, ik ben daar nu eenmaal de trekker en de bezieler van. En uiteraard, het klinkt als een cliché, maar het bezorgt je toch een extra impuls om verder te doen in die richting.

Je hebt bovendien al diverse prijzen gewonnen. Aan welke hecht je het meeste belang?

De eerste maal een eerste prijs winnen is natuurlijk erg belangrijk voor je ego, dat was de Poëzieprijs van de Gemeente Keerbergen, maar ook die keer dat ik laureaat was in een verhalenwedstrijd, georganiseerd door het literaire tijdschrift De Brakke Hond blijft in mijn herinnering. Het onderwerp was toen 'Het beste erotische

verhaal in Vlaanderen'. Een grote voldoening ondervond ik toen ik de eerste prijs behaalde bij de Geschiedkundige Heruitgeverij in Gent.

Ook de 2de prijs voor essay van de stad Leuven, toch een universiteitsstad deed mij deugd. De eerste prijs was trouwens een ingekorte transcriptie van een doctoraatsthesis.

Als u alle kunsttakken zou moeten rangschikken volgens hun gewicht, hun waarde, hoe zou je dat doen?

Trösterin Musica op de eerste plaats natuurlijk, het is paradoxaal dat het meest vluchtige je ook het diepste raakt. Hoe vluchtiger hoe hoger in de rangschikking ben ik geneigd te zeggen: literatuur, schilderkunst, beeldhouwkunst, architectuur. Wat dat laatste betreft, als je als architect iets lelijks maakt dan staat het daar een paar honderd jaren lelijk te zijn, componeer je een lelijk werk of schrijf je een slecht boek, dan wordt je werk simpelweg niet meer uitgevoerd of je boek niet meer gelezen. Ik hou van het vluchtige. O ja, ik vergat nog moderne dans, daar hou ik ook erg veel van.

U bent een fervent muzikliefhebber. Bespeelt u een instrument? Of kan u volledig opgaan in het beluisteren? Van welke muziek? Wat trekt u daar zo in aan? Wat is uw geheim? Is een luisteraar ook een kunstenaar?

Nee, verder dan wat gefwiet op een blokfluit ben ik niet geraakt. Ik kan volledig opgaan in het beluisteren van muziek. Ik lees vandaag nog in de krant dat het wetenschappelijk bewezen is dat heel wat dopamine, de geluksstof, in de hersenen vrijkomt tijdens het beluisteren van muziek.

Voorkeur? Zeer ruim, er is nauwelijks iets waar ik niet naar kan luisteren, ik heb het dan vanzelfsprekend over 'muziek' die naam waardig. Maar toegegeven, aan klassieke muziek heb ik meer dan genoeg. Soms stel ik het zo: ik hou vooral van de 9 B's, te weten Bach, Beethoven, Brahms, Bartok, Bruckner, Berg, 'Bohuslav' Martinu en Bach en jammer dat Mahler niet met een B begint voeg ik er dan aan toe. Nu ga je zeggen, je hebt Bach twee keer vermeld. Juist, want Bach is zo immens groot dat ik hem wil opdelen in de diepreligieuze Bach van de Passionen, de H-moll Messe enzovoort en de abstracte Bach van Die Kunst der Fuge, de Goldbergvariaties, Das musikalisches Opfer enzovoort. En ja, had Schubert langer geleefd, dan ben ik er 100% van overtuigd dat hij de aller-grootste zou geworden zijn. Wat hij allemaal heeft verwezenlijkt:

Bach, Beethoven en zelfs Mozart stonden nog nergens op de leeftijd waarop Schubert gestorven is, 31 jaar.

Een aantal werken blijven wel mijn grote favorieten: de al genoemde Goldbergvariaties, Ein Deutsches Requiem van Johannes Brahms, Die sieben Letzte Worte unseres Erlösers am Kreuze van Joseph Haydn, Die Winterreise van Schubert, de strijkkwartetten van Beethoven, Sjostakovitsj en Bartok.

Het geheim? Een geheim bestaat er volgens mij niet. Je moet je in de eerste plaats openstellen, je eraan overgeven. Het repetitieve is misschien ook belangrijk. Het herhaaldelijk beluisteren vergemakkelijkt dat openstellen. Ook erover lezen, muziek begrijpen.

U bent bovendien ook een onvermoeibaar lezer? Wat leest u vooral fictie of non-fictie?

Non-fictie, ik vermoed bijna dubbel zoveel non-fictie als fictie.

Altijd filosofie of filosofisch getinte werken, essays, cultuurfilosofie, over muziek. Verleden jaar ook nogal wat over neurowetenschappen en psychiatrie, maar dat had dan weer te maken met het uitgebreide programma van Het Beleefde Genot over geestelijke gezondheidszorg.

Waarvoor, door wie laat u zich leiden in uw keuze?

Het zijn vooral ethisch maatschappelijke criteria.

Ik lees ook nogal wat biografieën. Liefst niet te geromantiseerd; liefst wetenschappelijk goed onderbouwd, met voetnoten achteraan, wat niet betekent dat dit droge lectuur hoeft te zijn. Neem nu Beethoven van Jan Caeyers, ondanks mijn sceptische gereserveerdheid – de zoveelste Beethoven-biografie – spreekt het boek mij zeer aan.

Wat mij dan wel frustrereert in non-fictie, in positieve zin welteverstaan, is het notenapparaat en de bibliografie. Daaruit blijkt soms dat je dan nog zo'n 35 boeken over hetzelfde onderwerp zou kunnen lezen. En dan is het einde natuurlijk helemaal zoek.

Heb je de jongste tijd ontdekkingen gedaan die je ons absoluut wilt aanraden? / Wat zijn je favoriete boeken van de jongste jaren?

(Denkt diep na - nvdr) Niet onmiddellijk. Ik heb de voorbije maanden niet zoveel fantastische lectuur ontdekt. Of misschien toch, David Mitchell, 'De niet verhoorde gebeden van Jacob de Zoet'. Het laatste hoofdstuk heeft mij enorm ontroerd, maar daarvoor moet

je wel al wat er voor komt gelezen hebben. 'Nacht' van Edgar Hilsenrath heeft mij meer nog dan 'De Welwillenden' (Jonathan Littell) dagen naar de keel gegrepen Maar nog meer van dat kon ik na het lezen ervan niet aan. 'De stemmen van de Pamano' van Jaume Cambré vond ik heel mooi.

Vorig jaar was het eigenlijk allemaal (van en over) Kafka wat de klok sloeg, wegens mijn lezing die ik het najaar gegeven heb. Ik heb dus zeer veel herlezen. Tussendoor nog wel 'Malina' van Ingeborg Bachmann, nadat ik de correspondentie tussen haar en Paul Celan had gelezen. 'De geniale mislukking van de middeleeuwen' van Raoul Bauer heb ik, denk ik, voor de derde maal gelezen.

Wat ligt er op uw nachttafel

Zelden non-fictie. Meestal slaap ik met een boek in en als ik 's nachts wakker word en niet onmiddellijk opnieuw inslaap dan grijp ik weer naar een boek. Het mag wel iets lichters zijn. Vaak is dat poëzie, en dat is bovendien ook kort. Nu ligt er bijvoorbeeld 'In memoriam' van Lord Tennyson.

Reist u graag? Wanneer / in welk seizoen en waarom? Uw favoriete bestemming? Welk boek gaat er zeker mee in de reiskoffer?

Ik reisde graag; nu zie ik er eerlijk gezegd tegenop, vooral wegens fysieke ongemakken.

Ik heb een voorkeur voor kunststeden zoals Wenen, Firenze, Venetië... maar ook minder bekende steden hebben mij soms aange-naam verrast: Nancy, Darmstadt, Hannover, Avila...ja, zelfs Glasgow

Ik maak een onderscheid tussen op reis gaan, naar die kunststeden dus, en op vakantie gaan, vroeger, met de kinderen op een camping verblijven. Dan nam ik meestal stevige lectuur mee: bv. Sloterdijks Kritiek van de Cynische rede heb ik ooit voor het grootste deel aan het zwembad gelezen. En dat gaat eigenlijk zeer goed. Dat is dan waarschijnlijk zo omdat je op reis bent en niets anders om je hoofd hebt. Ook bijna heel Nussbaums 'Oplevingen van het denken' heb ik op vakantie gelezen, en Schopenhauers 'De wereld als wil en voorstelling' ergens in de Provence.

Weet u eigenlijk wel wat vrije tijd is?

Vrije tijd dat maak je toch, ik bedoel de inwendige rust, de 'geestelijke afstand van de wereld om de meeste delicate elementen in

ons leven ruimte te bieden' om Rob Riemen te citeren. Maar inderdaad dat maak ik te weinig. Ik zou meer tijd willen maken om te denken, te beschouwen en ja me te laten gaan, mij te baden in de klanken van Monteverdi tot John Rutter.

Welke droom zou je nog willen realiseren?

Rust, rust, eeuwige rust, eeuwige lente... omdat ik van het leven hou.

Bart Madou, van harte bedankt voor dit interview

Roland Ranson
foto's Rika Van Dycke

Bart Madou

Geboren te Brugge op 28 maart 1950, woont in de Doornlaan 8 te Zedelgem

Gehuwd Anne Claeys, vier kinderen, Sigiswald, Isenhardt, Cindy en Jürgen, vier kleinkinderen: Tyson, Lisa, Lars en Johanna Amalia.

Opleiding: Latijn-Grieks, Sint-Lodewijkscollege Brugge, Landbouwkundig ingenieur KUL, Bedrijfskundig Ingenieur RUG

Beroepswerkzaamheden: projectmanager en bedrijfsconsultant

Artistiek: gedichten, verhalen, essays, roman, schilderijen, installaties.

Andere: gewezen voorzitter Noord-Zuidraad Zedelgem, stichter Lokale groep 130 Torhout van Amnesty International, lid Cultuurraad Zedelgem, stichter en voorzitter Het Beleefde Genot vzw.

De eerste zin

Komt de eerste zin van een fictieve roman ook in aanmerking voor een eerste zin? Maar is niet elke roman fictief? Wacht even, wij bedoelen hier niet de inhoud van een roman, maar de roman zelf, het boek als dusdanig. De Toverberg bijvoorbeeld is een bestaande roman, maar vertelt een fictief verhaal (in een realistische, meer zelfs, een reële encenering). Nee, ik heb het hier over een echt fictieve roman, een roman die nooit geschreven is, maar waar dus wel óver geschreven is. Wel zo'n roman is 'Een goudsmid van woorden' van de Portugese schrijver - eigenlijk was hij arts - Amadeu de Prado, verschenen te Lissabon in 1975 bij de uitgeverij Cedros vermelhos, de rode ceders. Uiteraard is die goudsmid van woorden ook niet de originele titel, die luidt 'Um ourives das palavras'. Maar wat is nu de eerste zin van dit boek? Wel, de volgende - ook in vertaling dus - 'Van de duizenden ervaringen die wij opdoen, brengen wij er hoogstens één ter sprake, en dan ook die ene alleen maar toevallig en zonder de zorgvuldigheid die de ervaring verdient.' Geef toe, een openingszin die kan tellen.

Nu het leuke is wel dat je dit (fictieve) boek niet als een geheel kan lezen, ik bedoel de bladzijden staan niet na elkaar, de roman bestaat alleen in fragmenten, geciteerd in een andere roman, ik weet zelf niet eens of de hele roman er in geciteerd wordt, maar dat hoeft ook niet. In de echte roman (die uiteraard ook fictief is, want een roman) dienen deze delen uit de fictieve roman (die in de echte roman, de vertellende roman, als echt voorgesteld worden) enkel om de beweegredenen van de protagonist te verklaren.

Een mooie eerste zin dus maar die wel op bladzijde 23 van een andere roman staat en die zin is des te mooier omdat hij al in zijn beknoptheid de hele (fictieve) roman weergeeft en eigenlijk ook het onderwerp van de echte roman is. Wij beleven één toevallige ervaring en zonder het zelf in handen te hebben wordt die ervaring uitvergroot, blaast zich op en verandert zo je hele leven, terwijl er duizenden andere ervaringen zijn die dat evengoed zouden gekund hebben, maar juist die verdwijnen als wolken in de lucht. De ervaring tweegebracht door die eerste zin bijvoorbeeld was op zich al het gevolg van een toevallige ontmoeting van de hoofdpersoon (van de echte roman) op een brug met een (Portugese) vrouw die net naar beneden wou springen (liefdesverdriet zeker, waarom spring je anders van een brug? De lezer komt het trouwens nooit te weten) maar dat dan niet doet. Een intrigerende ontmoeting

waar overigens geen vervolg meer op komt (wat de vrouw betreft), maar des te meer het verdere leven van de hoofdpersoon – Gregorius, heet hij – bepaalt. Want door die eerste zin overrompeld gaat Gregorius dan Portugees gaan leren – zomaar. En ik kan weten wat dat betekent, ik ben er ooit driemaal aan begonnen en viermaal mee gestopt, (de eerste keer was ik er eigenlijk nooit aan begonnen, vandaar). Hij, een leraar Grieks en Latijn, laat alles en iedereen in de steek en vertrekt holderdeholder (het boek van Amadeu de Prado, een woordenboek Portugees – Duits en een cursus Portugees in zijn valiesje) met de nachttrein naar Lissabon – waarmee de belezen lezer al weet over welke (echte) roman het hier gaat.

Dat een boek de mens kan veranderen of moeten we zeggen ervaringen kan bezorgen waardoor zijn leven een heel andere wending kan krijgen, mag niemand verwonderen, maar dat één regel dat kan (de eerste dan nog wel!), dat is straf.

Nu ja, ik herinner mij wel het voorbeeld van de man die een paar zinnen (dus meer dan één) uit Rood en Zwart van Stendhal las en daardoor eindelijk aan een vijftwintig jaar oudere of beter rijpe vrouw – zichzelf was er toen zeventien - durfde te vragen om met hem naar bed te gaan. En dat staat dan niet te lezen in een roman, maar in een autobiografie, het zal dus wel niet waar geweest zijn, maar de gedachte dat zo iets mogelijk is, tja. Voor zover ik bij mijzelf kan nagaan is het er bij mij nooit zo drastisch aan toegegaan, trouwens op mijn zeventiende had ik Stendhal nog niet gelezen, maar het is mij wel overkomen dat het (toevallig) lezen van een eerste zin, bij het doorbladeren van een boek er mij toe deden te besluiten het boek te kopen en soms te lezen.

Eigenlijk heb je dat eerder met titels en soms met covers, al laat ik mij daardoor niet beïnvloeden (dat zeggen ze allemaal wellicht, maar de reclamejongens en -meisjes weten wel beter). Zo heb ik ooit een boek gekocht louter en alleen voor de titel (ik moet zeventien jaar zijn geweest), het was een dikke Livre de poche met als titel 'Les enfants tristes'. De auteur heette Roger Nimier. Een titel waar ik zo door geraakt was, zowaar verliefd op geworden was door zijn grandioze, geniale eenvoud. Ik heb dit zakboekje vaak in mijn hand genomen, en toch heb ik het nooit gelezen, zelfs de eerste zin niet.

Bart Madou

Verwilderd

Leesplezier, waar is het gebleven?

Weer verschijnt een internationaal rapport, en weer is het paniek aan boord in ons Vlaams onderwijs. Deze keer gaat het over een PISA-onderzoek dat aantoonde dat de meeste 15-jarigen niet graag lezen. En ook dat jongeren aan wie tijdens hun eerste jaren werd voorgelezen wel een leeslust hebben ontwikkeld.

In De Morgen van 9 december presenteert Majo de Saedeleer, directeur van Stichting Lezen, een persoonlijk getuigenis waar ik mij alleen maar kan bij aansluiten – met enkele variaties.

Ik herinner me niet dat aan mij werd voorgelezen, wel had ik een vader die geweldig kon vertellen en die zelf graag las. Daarnaast heeft de lagere school een belangrijke rol gespeeld: wij kregen in de jaren 1950 nog prijsboeken als we goed gewerkt hadden. Met die prijsboeken heb ik een persoonlijke bibliotheek kunnen aanleggen. Ten derde waren er de goedkope jongensboeken van het Davidsfonds die je nog moest opensnijden: een spannend ritueel. Ieder gezin zou over een huisbibliotheek moeten beschikken en alles wat daartoe kan bijdragen is welkom.

Volgende punt is de ervaring in het secundair onderwijs: dat was op zich voor mij weinig stimulerend omdat ik veel meer las dan wat de leerkrachten van ons ooit hebben gevraagd. Wel hebben de leraren Frans mijn belangstelling voor de Franse literatuur en in het bijzonder de Franse poëzie gewekt.

(En – hoe zou ik hem vergeten – dan was er nog Wernertje, mijn klasgenoot, met wie ik een zonderlinge competitie begon: om te meest romans lezen per week, hij won.)

De kern van de zaak is volgens mij enthousiasme: een leerkracht die getuigenis aflegt van zijn of haar eigen enthousiasme kan deze geestdrift overdragen op de leerlingen. Ik heb het geluk mogen smaken dat ik als leraar Nederlands oud-leerlingen ben tegengekomen die verklaarden dat zij dankzij mijn lessen tot de literatuur waren gekomen.

Ik heb fouten gemaakt door verkeerde - dwz te moeilijke - boeken klassikaal op te leggen, maar soms schrik je van je eigen mogelijkheden. Zo hebben mijn leerlingen TSO ooit 'Schuld en Boete' van Dostojevski gelezen omdat we bezig waren met een project

over misdaad en straf: wel hebben we die turf toen in deeltjes van ongeveer 100 blz gekapt waarover dan telkens wat vragen werden gesteld.

Maar in het algemeen werkte ik met een gerichte of bijgestuurde keuzevrijheid. De leerlingen mochten een drietal boektitels komen voorstellen waaruit ik dan een keuze maakte volgens heel ruime criteria: het moest gaan om echte romans en niet om kinderboeken, bijvoorbeeld.

Lectuurlijsten vind ik een beproeving zowel voor de leerlingen als voor de leerkracht want zelf een selectie voorstellen, die hen zou kunnen bevallen, is aartsmoeilijk.

Niettemin kunnen we niet naast de feiten kijken. Ik ben nog jong geweest in de tijd dat er geen tv-toestel in huis aanwezig was. Vandaag moet het boek concurreren met allerlei computerspeltjes, met allerlei sportactiviteiten, en met leuke sites op het internet.

Persoonlijk voorbeeld: mijn gedichten worden wel met bijval gelezen op Facebook en op Skynet, maar ze verkopen in boekvorm is een andere zaak, dat blijft minnetjes.

Is het een ramp dat sommige jongeren niet meer lezen? Is het überhaupt wel waar dat ze niet meer lezen: de teksten die hen bereiken zijn misschien geen literatuur meer, maar ze prikkelen misschien ook de verbeelding? Ik stel deze vragen omdat ik hou van twijfel terwijl er in mij een innerlijke zekerheid leeft: ik ben er namelijk van overtuigd dat de literatuur op diverse manieren stimulerend werkt. Lezen doet meer dan je woordenschat verruimen en je taalgevoel verfijnen: je leert ook nadenken over zonderlinge figuren en over de samenleving, je wordt geconfronteerd met de essentiële levensvragen. En als luxe komt daarbovenop dat je schoonheid mag ontmoeten.

Het kan aan mij liggen, maar ik zie dit allemaal niet gebeuren in de chatrooms of bij sms-berichten. En evenmin in de games of in de meest succesrijke films. De jongerencultuur vandaag is tegelijk onnoemelijk veel rijker qua aanbod als in onze tijd en dramatisch armer want oppervlakkiger. De lectuur van goeie boeken zorgt nog altijd voor meer diepgang en een grotere taalrijkdom. Maar misschien kan dit ook gezegd van goeie films en van goeie games of sites? Indien deze creaties onze jongeren bereiken tenminste.

Staf de Wilde
de haan 9 december 2010.

Bill

Er ligt een dunne lijn tussen ziek en gezond, tussen evenwichtig en labiel, tussen normaal en gek. Ik veronderstel dat in ieder mens het gevaar schuilt dat vroeg of laat de stoppen doorslaan. De grenzen van het menselijk brein hebben me altijd al geïnteresseerd... Niet dat ik enige psychiatrische opleiding heb genoten, maar het boeit me wel de omzwervingen van de geest te observeren, te analyseren... te dissecteren als het ware. Maar wat ik met Bill meemaakte, tart werkelijk alle verbeelding... Bill is overigens niet zijn echte naam. Om evidente redenen wens ik die hier niet te vermelden.

Bill, dus. Ik weet niet precies meer hoe ik hem voor het eerst ontmoette. Ik denk dat het mijn vriendin was die me aan hem voorstelde. Ergens klikte het meteen, of beter gezegd: intrigeerde hij me meteen... Zijn manier van praten, van bewegen... zijn kijk op de wereld en het leven. Het was een vreemde kijk, maar hij leek me in stilte uit te dagen om zijn wereld te betreden en samen met hem de grenzen ervan te verkennen...

Ik ben een leek, dat zei ik al, maar ik had toch al flink wat mensen ontmoet die met psychische problemen kampten, en –tegen beter weten in wellicht- ik dacht ook hem aan te kunnen.

We ontmoetten elkaar al snel een tweede, een derde keer... en voor ik het wist, zagen we mekaar zowat wekelijks. Meestal een uurtje, soms wat langer... Ik betrapte mezelf er zelfs op een zekere onweerstaanbare drang te voelen om hem te zien, telkens ik toevallig in de buurt kwam van zijn flat.

We voerden vaak eindeloze discussies, waarbij hij steeds harts-tochtelijke pogingen ondernam me te overtuigen van de echtheid van zijn droomwereld. Een wereld die overigens, naarmate ik hem beter leerde kennen, steeds vreemder en onwaarschijnlijker werd. Hoezeer ik ook probeerde hem terug te brengen tot de realiteit, hem de waanzin van zijn ideeën te laten inzien, ik slaagde er maar

niet in hem op andere gedachten te brengen. Niet zelden voelde ik me als Sancho Panza, die machteloos moest toezien hoe zijn vriend –want zo was ik Bill intussen gaan beschouwen – tegen denkbeeldige windmolens ten strijde trok.

Of ik daar zelf enige schuld aan heb, weet ik niet, maar zijn kwaal leek met de tijd ook erger te worden. Soms was het haast onmogelijk om met hem te communiceren. Dan zat hij zo verstrikt in zijn denkbeeldige realiteit, dat het leek alsof hij door een mistig moeras van mij gescheiden werd, van waaruit hij enkel de vage contouren van mijn silhouet kon waarnemen, maar zijn stem verloren ging in duistere nevelen. Soms ook sprak hij met een soort satanische tong, vreemde woorden in een onbestaande taal, waarin ik noch betekenis, noch samenhang kon onderscheiden.

Maar zoals elk verhaal een climax heeft, kwam ook voor Bill en mij de fatale dag, de dag waarop het onvoorstelbare gebeurde... De laatste keer ook dat ik Bill ooit zag.

Ik was hem, zoals intussen vrij gebruikelijk was, gaan opzoeken in zijn flat. Ik voelde al onmiddellijk dat er wat scheelde. Hij maakte een ietwat nerveuze indruk en leek iets te willen verbergen. Hij vermeed oogcontact met me te maken, alsof ik daardoor één of ander geheim zou ontdekken. Ook liep hij rusteloos rond, en leek daarbij nog een ultieme poging te ondernemen me mee te sleuren in zijn afgrond. Toen hij merkte dat het zinloos was en ik beheerst en evenwichtig bleef als altijd, haalde hij plots met een diepe zucht de schouders op en liep naar de deur van de aanpalende kamer. Hij opende die, en twee vreemde mannen kwamen de kamer binnen, terwijl Bill met spijt in zijn stem verklaarde: "Het spijt me, makker. Ik had gehoopt dat het anders zou lopen, maar ik vrees dat ik je niet langer kan helpen. Je bent stapelgek." Voor ik goed en wel besepte wat me overkwam, hadden de twee mannen me overmeesterd en een dwangbuis aangetrokken. Ze sleurden me mee naar buiten en duwden me in een klaarstaande ziekenwagen. Bill bleef onbewogen achter op de stoep, terwijl ik hem door het raam van de weggrijdende wagen vragend en onbegrijpend aankeek...

Els Vermeir

Glazen plafond

Waar is de tijd van de slogans: 'Vrouwen aan de top; weg met de bokken, vooruit met de geit'? Er is nu een wet goedgekeurd die privébedrijven quota oplegt: minstens een derde van het bestuur moet uit vrouwen bestaan. Zijn het enkel macho's en rechtse rakers die daarbij vragen stellen?

De kwestie is: wat heeft vrouwen tot nog toe belet om net zo goed als mannen door te stoten naar de top? Over de interne keuken van de bedrijven kan ik weinig zeggen: ik heb daar geen ervaring mee, al kan ik me best voorstellen dat daar macho's of haantjes rondlopen die geen kippen naast of boven zich dulden.

Ik zie twee andere oorzaken. Om te beginnen een onmiskenbaar gebrek aan ambitie. Herhaaldelijk heb ik het meegemaakt dat een meisje dat de primus van de klas was, het vertikte om verder te studeren. Ze trouwden liever of werden een bewust ongehuwde moeder.

En een bedrijfje opstarten deden ze al evenmin tenzij een enkeling (niet eens een primus) die kinesitherapeut werd en samen met haar man en collega (en de centen van thuis) een fitnesscentrum uitbouwde.

De vraag is natuurlijk of dit gebrek aan ambitie een beklagenswaardige eigenschap is: moet je ambitieus zijn om gelukkig te worden?

Een tweede oorzaak ligt bij het moederschap en de taakverdeling binnen het gezin. De nieuwe man die zijn deel doet of huisman is geworden bestaat, maar hij behoort zeker niet tot een meerderheid. De meeste mannen vinden het nog altijd evident dat zij zich concentreren op hun carrière en hun ontspanning 's avonds (terwijl moeder de vrouw dan een onbetaalde babysit is); wanneer het omgekeerde zich voordoet wordt er een beroep gedaan op professionele hulp: een schoonmaakster, huishoudster, betaalde babysit. Om het lapidair te zeggen: de baarmoeder staat de hersenen in de weg. Althans dat deel van de hersenen dat je nodig hebt om carrière te maken.

En om in deze beeldspraak te blijven: een balzak is nog altijd geen baarmoeder, een man zoekt de zingeving buitenshuis of in de afgeslotenheid van een bureau of atelier.

Dit is de overheersende trend – voor zover ik er zicht op heb.

Dit betekent uiteraard niet dat er geen gezinnen of koppels bestaan die deze analyse tegenspreken, maar zij zijn in de minderheid.

Is het daarom zinvol dat de overheid bij wet quota oplegt? Onmiddellijk komt het woord 'excuus-truus' bij je naar boven: vrouwen die een job verwerven om aan de buitenwereld te tonen dat men vooruitstrevend en geëmancipeerd is. Vrouwen zouden in geen enkele context (dus ook niet in de politiek, bijvoorbeeld) hun functie te danken mogen hebben aan hun vrouwzijn: het moet gaan om hun bekwaamheden.

Of de vrouwelijke bekwaamheden verschillen van de mannelijke is een topic die de feministen graag ter sprake brengen. Ik geloof niet zo in die man-vrouwtegenstelling: ik denk dat beiden gelijkaardige kwaliteiten kunnen hebben en dat de overeenkomsten groter zijn dan de verschillen. Behalve dan die meedogenloze ambitie? Zijn het alleen manwijven die mordicus de top willen halen? Kan je 'vrouwelijk' blijven en toch scoren? In een sector als de kunst en de wetenschap wellicht wel, maar in het bedrijfsleven?

Ik zoek naar voorbeelden en zie ze niet direct: vrouwelijke vrouwen aan de top. Of vrouwelijke mannen aan de top, als we aannemen dat 'vrouwelijk' staat voor een hogere gevoeligheid, een sterkere intuïtie en empathie.

Ik vrees dat de top – in de politiek en in de economie – enkel gehaald wordt door hardere naturen, de figuren van wie je zegt: 'die gaat over lijken'. En dan maakt het geen ene moer uit of ze man of vrouw zijn.

Staf de Wilde
de haan 4 maart 2011

"Horen, zien en schrijven"

"Sinds de cultuur is losgeraakt van de cultus en zelf een cultus is geworden, is ze alleen nog maar afval."

(Mefisto, in Dokter Faustus van Thomas Mann)

OOSTENDE

ik zal je lach schilderen, de kachel hoger zetten
je beker omspoelen en niet drogen
jouw jas tekenen op de kale stoel

ik zal het laken strak houden
de nacht omkeren in het grote bed
slaap kopen bij de zwerver die in je huist

ik zal de zee sluiten, het moederland verlaten
een munt gooien naar de overkant:
de veerman is nooit ver weg

Tine Verschoot
1ste prijs Kronkelprijs 2011, vzw Uilenspiegel

HET MAAL

Stoelen twee en leeg
de middag moet nog komen.
Een man, een fiets, een hond
een fiets, een man, een vrouw.

Een tafel, glazen twee,
een vrouw, een hond een regenbui.
Twee stoelen en een fiets
de middag sluipt nabij

Een hond, een man, een avondzon
hij is alleen, betaalt voor twee.
Een fiets, een fiets, een appelboom,
weer is zij niet gekomen.

Bart Madou
2de prijs Stad Ronse 2011

Laudatio voor Bart Madou, bij het ontvangen van de cultuurprijs Zedelgem 2010 op 4 maart 2011 door Roland Ranson

Dames en heren notabelen,
Dames en heren,

We zijn hier vanavond samengekomen om eer te bewijzen aan de winnaar van de Cultuurprijs 2010 van de gemeente Zedelgem.

Toen ik onlangs in onze hoofdstad op de Place Madou in de metro stapte in het station Madou verbaasde ik mij er over dat ze het HIER, in het Brussels hoofdstedelijk gewest al wisten, toch een plaats die niet in eerste instantie bekend staat voor zijn visie, of voor zijn visionaire kwaliteiten. Ze wisten het dus al. Wat een eerbetoon, dacht ik: zo'n prachtig plein, hoewel hierover de meningen kunnen verschillen en zo'n befaamd metrostation. De Place Madou en station Madou worden naar een Zedelgemse burger genoemd. Ik heb het inderdaad – dat had u al door – over Bart Madou, voorzitter van Het Beleefde Genot, culturele en literaire kring, verder dichter, prozaïst, essayist, criticus, conceptueel kunstenaar MENS en voor vandaag toch vooral ingezetene, burger, citizen van de gemeente Zedelgem.

Vandaag wordt hem, zoals ik al zei, OOK in zijn gemeente eer bezeten. Vandaag wordt hem met veel pomp and circumstance, met veel bombarie – ik hoop wel dat u straks het wapen van de ironie niet tegen mij zult gebruiken – met veel toeters en bellen dus wordt hem de Cultuurprijs 2010 plechtig overhandigd. Iets waarin ze ons, ik herhaal het toch maar even, in Brussel, in St.-Joost-ten-Node of all places, al vele jaren voor waren. Nu hebben we echter geen reden meer om ons daarover druk te maken.

Wat is dat nu juist die Cultuurprijs van de gemeente Zedelgem? Ik citeer even: "Elk jaar KAN de koepel voor cultuurbeleid – d. i. het bestuur van de gemeentelijke culturele raad – een cultuurprijs voor een artistieke / culturele prestatie uitreiken aan mensen die zich aanhoudend en onbaatzuchtig inzetten voor het socio-culturele leven in de gemeente."

Dat Bart Madou, alom bekend in Zedelgem en wijde omgeving, de cultuur van jongs af aan omarmd heeft, staat als een paal boven water.

Toen Bart Madou in 1974 aan de Leuvense universiteit als landbouwingenieur afstudeerde stond hij te popelen om, pas getrouwd, met zijn Anne naar Congo, toen Zaire, te vertrekken om daar aan een landbouwschool in de brousse van de Kasai samen met de Zairese leerlingen de grond in CULTUUR te brengen. De toenmalige dictator Mobutu sese ko en de paters beslisten er anders over. In plaats van cultuur werd voor Bart de zware taak weggelegd de plaatselijke leerlingen te onderrichten in de wiskunde – in het Frans wel te verstaan – en hen bovendien de knepen van het technisch tekenen bij te brengen. Ook Anne liet er zich op het vlak van de chemie en de fysica niet onbetuigd.

Maar, dames en heren, of dat nu een cultureel hoogtepunt in zijn nog jonge leven was, laat ik graag in het midden.

Dat hij daar iets van zijn cultuur meegedeeld en achtergelaten heeft, lijdt echter geen twijfel. Ik kan mij ook levendig voorstellen dat er daar af en toe wel een clash of civilizations heeft plaats gehad.

Nu was dat verblijf in Zaire vooral het gevolg van het idealisme van Bart Madou, zijn wil om de wereld te verbeteren en indien het de wereld niet kon zijn dan stellen we ons wel tevreden met een gebied van zo'n 80 keer België, moet hij gedacht hebben.

Ook nu nog laat Bart Madou zich leiden door de categorische imperatief van Immanuel Kant. Die komt in het kort en wat eenvoudig geformuleerd op het volgende neer:

“Doe voor anderen, wat naar uw mening iedereen voor iedereen zou moeten doen.”

Als wij nagaan in hoeverre die pijler van de cultuur van het Avondland in de praktijk aanwezig is dan komen wij helaas tot de conclusie dat die grotendeels ontbreekt. Daardoor kunnen wij grotendeels begrip opbrengen voor een zekere mate van cultuurpessimisme bij de laureaat. Dat werkt bij hem echter geen berusting in de hand, maar integendeel een ononderbroken strijd voor meer beschaving, voor meer cultuur. En die strijd wordt op heel wat terreinen gestreden.

Op het vlak van de intermenselijke solidariteit is Bart Madou zo'n 20 jaar voorzitter geweest van de Derde-Wereldraad, de huidige Noord-Zuidraad, hij streed met het blanke wapen, beter de blanke pen als lid van de redactie van Amnesty Vlaanderen en alsof dat nog niet voldoende was, stichtte hij zelf de groep Amnesty Torhout, waarvan hij dan ook prompt voorzitter werd. Dit alles was een uiting van zijn innerlijke cultuur en beschaving.

Bart Madou heeft in onze gemeente lang rondgelopen met wat Freud ooit het Unbehagen in der Kultur noemde. Hij heeft geprobeerd van binnenuit de "cultuur" die de toeschouwer werd voorgeschoteld op een hoger niveau te tillen, maar hij zag al gauw het nutteloze van zijn pogingen in. In plaats van ontgoocheld in een hoekje te gaan zitten huilen en er volledig de brui aan te geven, was daar steeds dat speciale, dat eigenaardige, misschien kunnen we het wel veerkracht noemen, misschien zelfs tegendraadsheid of heel eenvoudig Vlaamse koppigheid die zo vele coryfeeën op de Vlaamse cultuurscène typeert. Hij besliste resoluut de cultuur zelf in handen te nemen door een literaire en culturele kring te stichten. ...HIER IN ZEDELGEM. Hij ging op zoek – via de bestaande communicatiekanalen – dat waren concreet strookjes, die in de bib verspreid werden en waar je bv. kon invullen: Ja, Roland Ranson is geïnteresseerd in het eventueel oprichten van een literaire kring. Ik zal op dinsdag om 20:00 u. aanwezig zijn op een eerste afdachtende vergadering in de bib. En daaruit, dames en heren, is Het Beleefde Genot ontstaan. Ik weiger hier pertinent de naam van de kring, een vinding van de heer Madou zelve, wat had u gedacht, ik weiger dus die naam nog maar eens te verklaren. Ik ben ervan overtuigd dat de laureaat dat vanavond, op eenvoudig verzoek, graag op zich zal nemen.

Toen, na verloop van tijd, het bestuur moest samengesteld worden, was het nogal voor de hand liggend dat we, wat de functie van voorzitter betreft, met weinig minder genoeg zouden nemen dan met een président-fondateur. Het werd dus inderdaad Bart Madou en zo was gelijk de cirkel met Zaire opnieuw gesloten.

Een vereniging, dames en heren, is zo goed als z'n bestuur, Het Beleefde Genot is zo goed als z'n voorzitter, wiens daadkracht veeleer moet getemperd dan aangewakkerd worden. Ik probeer dat even duidelijk te maken:

Als wij er in het bestuur aan beginnen te denken de koe bij de hoorns te vatten dan staat bij onze voorzitter de tafel al mooi gedekt en worden de biefstukken al volop geserveerd. Ik moet in dit verband echter wel toegeven dat er van enige eigenzinnigheid allicht al eens sprake kan zijn. Maar er is altijd overleg. Overleg... in de sprint dan, op twee uiterst smalle tubes. Als je dan niet goed oplet, heb je zo een aantal fietslengtes aan je been. Maar toch, na gedane inspanning zegt ie dan, één en al bereidwilligheid: "Kies maar zelf de bloemen!"

Ik wou maar zeggen, zonder Bart Madou, geen Beleefd Genot, zonder Bart Madou een pak cultuur minder in Zedelgem.

Niet zo erg lang geleden kwam bij Bart Madou heel schuchter het idee op een aantal van zijn talloze gedichten te publiceren. Het is waarschijnlijk geen geheim als ik u vertel dat hij met zijn poëzie al wat prijzen in de wacht heeft gesleept. Het publiceren ervan leek hem echter in eerste instantie wat té exhibitionistisch. Gedichten zijn er volgens hem om geschreven te worden. Punt uit!

Toch, met het vorderen van de jaren, vond hij publiceren eigenlijk wel kunnen. Al was het maar om gelijkgestemde zielen een hart onder de riem te steken, en vooral om die ene kleine spreekwoordelijke steen te verleggen.

De grote vraag, WAAR publiceren bleek een te verwaarlozen hindernis. Iemand met de daadkracht van een Bart Madou richt dan zonder al te veel complimenten maar zelf een uitgeverij op. Verder moeten we daar niet moeilijk over doen.

Opdat u zich een idee zou kunnen vormen over zijn poëzie, en meer bepaald over zijn opvattingen over poëzie lees ik u het gedicht met de voor de hand liggende titel "Poëzie" uit de bundel Mutatis Mutandis voor:

Poëzie

Een droom die plooit is een gedicht.
Water ook.
Het water en de wolken.
Je zou het kunnen noemen: stilte in mij.

Een brugje van Monet,
met waterlelies of: de spiegels van mijn woorden.
Daar ik, hier jij.
Een symfonie op armlengte.

En tussen brug en droom:
het horen van je ogen,
de blauwe adem van je hart.
Zo dus.

Zo dus, en niet anders.

Ook wat proza betreft liet hij zich niet onbetuigd. Naast talloze en bekroonde korte verhalen en essays realiseerde hij de natte droom van iedereen die voorgaat in de eredienst van het geschreven woord: hij publiceerde een lijvige roman (371 blz.) met als titel "Marmerluchten". In dit werk, waar de cultuur je vanaf elke afzonderlijke bladzijde in het gezicht spat – het is waarlijk een spiegel van de auteur – behandelt de schrijver de vraag of het echt mogelijk is op hetzelfde ogenblik van twee verschillende personen op dezelfde manier en evenveel te houden. Mocht u het antwoord op die vraag willen achter-

halen, dan wordt u meegenomen op een reis van de 17de naar de 20ste eeuw, natuurlijk niet chronologisch, doorheen heel Toscane.

Dit alles, dames en heren, is misschien niet voldoende voor een Place Madou en een gelijknamig Metrostation in Zedelgem. Maar ik heb gemerkt dat er op de hoek van de Snellegemsestraat en de Loppemsestraat, eigenlijk recht tegenover het voormalig gemeentehuis en het Amaat Vynckelein twee kleine volkse cafés tegen de vlakte zijn gegooid. Dit vrijgekomen perceel lijkt mij bijzonder geschikt om er een Bart Madouplantsoen in te richten. Bovendien zou het een uitstekende locatie zijn voor de installaties van de conceptuele kunstenaar die Bart Madou ook is. Met zo'n plantsoen kunnen we ons opnieuw met opgeheven hoofd in onze hoofdstad vertonen.

Geacht gemeentebestuur, zou u daar niet eens diep over nadenken?

Ik mag u niet langer ophouden, dames en heren, ik ben al veel te lang aan het woord geweest. Toch nog dit, dat men zo lang gewacht heeft met het toekennen van de Cultuurprijs aan Bart Madou wekt toch enigszins bevreemding om niet te zeggen vervreemding op. Daarom denken wij aan de eerste zin van Het Proces van Franz Kafka – een van de favoriete auteurs van de gevierde – en passen die toe op de huidige situatie:
"Iemand moest Bart M. aangeprezen hebben, want zonder dat hij zich van iets kwaads bewust was, werd hij op een avond in maart gehuldigd."

Wij danken de Koepel voor Cultuurbeleid die in zijn immense wijsheid het gemeentebestuur geadviseerd heeft dat op zijn beurt in zijn al even enorme wijsheid beslist heeft de Cultuurprijs 2010 van de gemeente Zedelgem toe te kennen en vandaag uit te reiken aan Bart Madou.

Ik dank u

Roland Ranson

Een fotoverslag van de prijsuitreiking is te vinden op:
www.hetbeleefdegenot.be

Toespraak van Bart Madou bij de uitreiking van de Cultuurprijs 2010

Geachte aanwezigen,

Aangezien er hier vandaag al heel wat afgedankt is, beperk ik mij ertoe u te zeggen dat ik mij 100% bij al die dankbetuigingen aansluit. Evenwel is er nog één groep mensen die ik bij deze publiekelijk en nominatim wil danken. Ik heb het over de bestuursleden van Het Beleefde Genot. Om een versleten cliché te gebruiken – zonder hen zou ik hier niet gestaan hebben, en dat is ook zo.

De bestuursleden van Het Beleefde Genot dat zijn, in alfabetische volgorde, Carine Vankeirsbilck, Els Durnez, Marie-Claire Devos, Rika Desloovere en Rika van Dycke. Verder Danny Derae, Ray De Baerdemaeker en last but not least onze secretaris Roland Ranson, die hier zonet die prachtige laudatio uitgesproken heeft. Ik kan u met de hand op het hart verzekeren, dames en heren, een aantal zaken die hij zojuist gezegd heeft zijn ook wel waar hoor.

Tot hier mijn bedanking, maar dat neemt niet weg dat ik toch een aantal mensen hulde wil brengen en dat geldt in de eerst plaats die andere gelauwerde van deze avond, Joseph Desmet, de vrijwilliger van het jaar in het jaar van de vrijwilliger. Ik wil hem daarvoor feliciteren. Ook aan de laudatio die in het begin van de avond uitgesproken werd, ga ik niets aan toevoegen, of misschien toch enkel dit nog even onderstrepen: u kunt zich, dames en heren, niet voorstellen hoe een maatschappij zonder vrijwilligers eruit zou zien. Die maatschappij zou er verschrikkelijk veel zuurder uitzien en, geloof mij, zou vierkant draaien. Ooit hoorde ik iemand verklaren: vrijwilligers zouden niet nodig moeten zijn, de ideale maatschappij is er een zonder vrijwilligers. Dat denken ze momenteel ook bij de Vlaamse Kankerliga. Wel, neem het van mij aan: de ideale maatschappij is er één met uitsluitend vrijwilligers.

Een blijk van waardering wil ik ook uitspreken voor de musicus van dienst, Mark Lambrecht. Zoals u hem hier bezig gehoord hebt, lijkt het wel alsof hij de muziek uit zijn mouw schudt zoals wij koffie drinken. Nu is dat dus helemaal niet waar. Ik kan u verzekeren, vooraleer iemand op dit niveau geraakt, zijn er uren, dagen, weken, maanden, ja zelfs jaren van studie, noeste arbeid en repeteren, repeteren, repeteren en repeteren aan vooraf gegaan.

En tenslotte is er nog één iemand die ik hier vanavond hulde wil brengen, namelijk degene die deze bijzonder mooie trofee ontworpen en gemaakt heeft, en dat is Annemie De Vadder. En echt, dit

fijne kunstwerk heb ik al vanaf de eerste uitreiking toch al een aantal jaren geleden nu, heel erg mooi gevonden.

En dat ik hier niet lieg kan ik jullie bewijzen, want een jaar of vier, vijf geleden, toen ik eens om inspiratie verlegen zat bij het schilderen, heb ik het

als onderwerp gekozen voor een van mijn schilderijen, en kijk ik heb het meegebracht.

Eigenlijk is het niet helemaal afgewerkt en zoals u ziet heb ik er ook een spreuk bijgeschilderd, nl.: 'Ignoramus, ignorabimus'. Wij weten het niet en wij gaan het nooit weten. Toen ik het schilderij weer bovenhaalde vroeg ik mij af waar deze spreuk vandaan kwam en eerlijk gezegd, ik wist het absoluut niet meer. De Romeinen? Neen, die hielden zich met dat soort zaken niet bezig. Cicero, dat zou nog kunnen, Cato? Marcus Aurelius? Maar nee, ik had het dan eerder bij de humanisten willen zoeken, en geef toe, deze krachtige spreuk zou niet misstaan hebben in de tuin van het Erasmushuis in Anderlecht, waar spreuken als Festina lente en dergelijke te bewonderen zijn. Maar anderzijds, hoe deugdvol de humanisten ook mogen geweest zijn, de deugd van bescheidenheid en nederigheid was hun doorgaans wel vreemd, dus zie ik die spreuk ook niet direct opduiken bij een of andere humanist. Bij wie dan wel? Tegenwoordig is dat eenvoudig, je googelt ernaar en inderdaad, de man die als eerste 'Ignoramus, ignorabimus' gebruikt heeft blijkt een Duitse wetenschapper, een fysioloog van het einde van de 19de eeuw te zijn geweest, met een zeer Duits klinkende naam, namelijk Emile du Bois-Reymond.

Misschien nog een tip: Annemie gooit gewoonlijk elk jaar, in oktober, haar deuren open tijdens Buren bij kunstenaars. Echt een aanrader om eens bij haar binnen te lopen, je wordt er getraakteerd op een explosie van kleuren.

Tot hier mijn inleiding, maar maak u niet ongerust, mijn inleiding is langer dan het corpus van mijn toespraak, want ik beseft dat ik niet over de tijd beschik om hier een uitgebreid exposé te geven. Ik moest daarom denken aan een voorval dat een aantal jaar geleden in New York plaatsvond. Het overkwam met name Rob Rie-

men. Laten wij hem gemakshalve een Nederlands cultuurfilosoof noemen – wat hij ook is, maar hij is veel meer dan dat. Rob Riemen had juist een aantal lessen over de waarden van de Europese cultuur gegeven aan de Julian School of Music, een van die typische private elitescholen voor rijkeluiszoontjes in New York. Hoewel er bestaat toch een verschil met de gangbare elitescholen, in die zin dat je, om er binnen te geraken niet, alleen een stinkend rijke papa moet hebben, maar dat je ook nog talent moet hebben, anders kun je het wel vergeten. Welnu, Rob Riemen was dus op het einde van zijn verblijf in New York op stap in weet ik veel de hoeveelste Avenue. Hij moest naar het vliegveld of naar een afspraak, ik herinner het mij niet meer, en stond te wachten op een taxi. Ineens ziet hij aan de overkant van de avenue een drietal jongeren. Eén van hen steekt zijn hand op en ja, hij herkent hen als enkele van de studenten die bij hem die lessen gevolgd hadden. En die jongen roept, van de overkant van de straat: 'Mr. Riemen, but what can we do?' Meneer Riemen, wat kunnen wij nu doen? En, zegt Rob Riemen, op dat moment was het plots heel duidelijk voor mij: dat was de essentie van alles, daar draaide het om, al wat ik hen verteld had was pure theorie, maar wat finaal telt, is: wat moet ik nu doen? Hoe moet ik leven? En, zo vervolgt hij, er viel mij niet meteen een antwoord te binnen en op de koop toe stopte er juist een taxi voor mijn neus, de chauffeur gooide al het portier open, en ik had echt geen tijd meer. Het enige wat mij inviel was het volgende, en ik riep terug: 'Just follow your passion!', volg uw passie! 'Ignore all lies!' Weer alle leugens, 'and remain true to yourself!' en blijf trouw aan jezelf! En, eindigt hij, ik stapte in de taxi en verdween in de drukte van de stad. Als ik jullie vanavond één boodschap mag meegeven dan is het deze wel 'Volg uw passie! Blijf in de waarheid en blijf trouw aan jezelf'.

Maar wie ben ik dan en waarom sta ik hier tenslotte, en vooral waarvoor sta ik? Wel, ik had gedacht – en hiermee zal ik mijn toespraak beëindigen, ik had gedacht om het in het kort even te hebben over wat er mij nauw aan het hart ligt, en waarom ik er niet kan over zwijgen. Maar zo eenvoudig leek dat niet. En zie, toevallig lees ik tussen Kerstmis en Nieuwjaar een toespraak waar ik mij zo goed in herkende dat het wel lijkt alsof ik die gehouden heb, alleen is die toespraak veel mooier en heel lyrisch verwoord dan ik het zelf zou kunnen zeggen. Sta mij toe dat ik daarom gewoon die toespraak zoals die geschreven staat, voorlees – nee, niet heel de toespraak maar enkel de eerste paragraaf.

Goed om weten is dat deze redevoering werd uitgesproken door een Portugese arts, Amadeu de Prado op het einde van een schooljaar in de jaren 50 van vorige eeuw, een tijd waarin een stilaan demeterende Salazar zijn macht zag weglippen in de handen van de PIDE, de geheime politie van Portugal, gemodelleerd naar de Gestapo, die de hand niet omdraaide voor een moordje meer of minder op tegenstanders van het regime. Ik zeg dit omdat u daardoor iets beter sommige zinswendingen van Amadeu kunt begrijpen. Nu, voor alle duidelijkheid: Amadeu de Prado is een fictief personage, hij heeft dus nooit bestaan en die toespraak is m.a.w. nooit uitgesproken.

Ik lees dus voor, en beschouwt u het maar alsof niet Amadeu de Prado maar ikzelf dat zeg.

"Ik wil niet in een wereld zonder kathedralen leven. Ik heb hun schoonheid nodig. Ik heb ze nodig als verzet tegen de platvloersheid van de wereld.

Ik wil opkijken naar de stralende kerkraden en me laten verblinden door hun bovenaardse kleuren. Ik heb hun glans nodig. Die heb ik nodig als verzet tegen de smerige eenheidskleur van uniformen – van de soldaten en de clerus uit die tijd.

Ik wil mijzelf hullen in de bittere kou die in kerken hangt. Ik heb hun gebiedend zwijgen nodig. Ik heb het nodig als verzet tegen het gebral van de kazernes en tegen het stompzinnige gezwets van meelopers, – tegen de publieke opinie dus, die zoals u weet wel publiek maar geen opinie is.

Ik wil het bruisende geluid van het orgel horen, de stortvloed van bovenaardse klanken. Ik heb die klanken nodig als verzet tegen de schelle lachwekkendheid van marsmuziek, – of de hedendaagse muzak zou ik nu zeggen.

Ik houd van biddende mensen. Ik heb hun aanblik nodig. Ik heb die nodig als verzet tegen het verraderlijke gif van de oppervlakkigheid en de stompzinnigheid – en laat ik daaraan toevoegen: het gif van de banaliteit en de middelmaat, le fameux middelmatisme belge, en zoals u zou moeten weten: de middelmaat vertoont altijd de neiging om af te zakken naar de laagste sport van de ladder.

Ik wil de machtige woorden van de Bijbel lezen. Ik heb de magische kracht van hun poëzie nodig. Ik heb ze nodig als verzet tegen de verwaarlozing van de taal en de dictatuur van de leugen, – en als verzet tegen het vermoeiende gezwets van de media en het bedrog van de reclame, denk ik er dan bij.

Een wereld zonder die dingen, – ik bedoel: de kathedralen, de kerkraden, het orgel, de stilte, de biddende mensen en de poëzie van heilige teksten – een wereld zonder die dingen zou een wereld zijn waarin ik niet wil leven. " Enzovoort, enzovoort...

En ja ere wie ere toekomt, maar de fictieve Portugese arts is een uitvinding van de Zwitser Peter Bieri, hoogleraar filosofie aan de universiteit van Berlijn, maar wellicht beter bekend onder zijn schrijversnaam Pascal Mercier.

Om de lijn van Amadeu de Prado verder te trekken, wil ik van de gelegenheid gebruik maken om te vermelden dat Het Beleefde Genot een Thomas Mann-lezing heeft gepland, die plaatsvindt op zondag 10 april dit jaar, waar de Gentse professor Johan Braeckman ons zal vergasten op een lezing over 'Kritisch denken'. Die lezing wordt ook opgeluisterd door het koor De Colores uit Torhout, onder leiding van Filip Bisschop. Dit alles naar aanleiding van het vijfjarig bestaan van Het Beleefde Genot. Ik nodig elk van u alvast heel hartelijk uit op deze voordracht die alleszins heel boeiend belooft te worden.

Voilà, ik wil het hier bij laten, ik dank u voor uw aandacht en vergeet niet 'Just follow your passion!'

Bart Madou

"Horen, zien en schrijven"

"Inderdaad anticipeert de romantische onbekommerdheid in menig opzicht op de latere postmoderniteit. Het verschil is alleen dat de romantici in hun spel het gevoel hebben dat ze nog veel voor de boeg hebben, terwijl het postmodernisme het meeste al achter de rug dacht te hebben."

(Rüdiger Safranski, in: Romantiek, een Duitse affaire)

Beleefd

Lut De Bock "Het gedicht als spiegel"

Het jubileumjaar van Het Beleefde Genot werd glansrijk ingezet, en dit hadden wij in de eerste plaats te danken aan de gast van ons eerste Literair Salon: Lut de Bock, begenadigd dichter en enthousiast poëzieliefhebster.

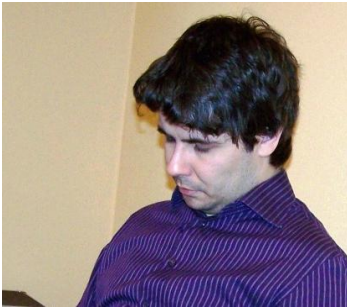
Op een bijzonder vlotte manier loodste zij

ons in tien stellingen doorheen de betekenis en functies van de poëzie. Telkens werd dit keurig geïllustreerd met één of meer van haar gedichten.

Hoe dan ook een memorabele en interessante lezing waar alle aanwezigen zichtbaar van genoten hebben.

Jeroen Messely “Raadsel en klaarte, vervoering en vuil”

Dankzij Jeroen Messely is de faalangst om moeilijke gedichten niet te begrijpen weggevallen. Hij leerde ons waaraan een goed vers te herkennen valt, wat hij uiteraard met enkele voorbeelden illustreerde. Voorts toonde hij hoe hedendaagse dichters zich niet laten afremmen door rijm, maar daarom niet minder rammelen met de voeten van hun lezers. Tot slot verdedigde hij de

stelling dat je gedichten niet zomaar kan afdoen als hooggestemde producten van cultuur en beschaving, maar dat ze pal in het echte leven staan. In dit literair salon rekende Jeroen Messely voor eens en voor altijd af met alle vooroordelen die de nobele dichtkunst aankleven en maakte hij ons in één beweging door warm voor Tachtigers, Vijftigers, neo-realisten, post-modernisten enzovoort.

Een heerlijke lezing óver en een gloedvol pleidooi vóór poëzie

Te Belevén

26 maart 2011, Daguitstap naar Villeneuve d’Ascq en Rijsel

Op 26 maart plannen wij een daguitstap naar Noord-Frankrijk.

Wij vertrekken om 10 uur aan de parking van Hoogveld (A17, afrit 11, richting Zedelgem) met afzonderlijke wagens.

Wij rijden naar het LaM, voluit het Lille Métropole Museum voor Moderne kunst, Hedendaagse kunst en Art brut in Villeneuve d’Assq.

Eerst wandelen wij door de beeldentuin met monumentale sculpturen van o.m. Picasso, Calder, Dodeigne.

Daarna bezoeken wij de vaste collecties van het pas heropende museum.

Met meer dan 4.500 kunstwerken en 4.000 m² expositieruimte, is het LaM het enige museum in Europa waar de voornaamste componenten van de 20e en 21e-eeuwse kunst onder één dak te zien zijn: moderne kunst, hedendaagse kunst en art brut.

De collectie geniet internationale bekendheid en omvat meesterwerken van Pablo Picasso, Amedeo Modigliani, Joan Miró, Georges Braque, Fernand Léger, Alexander Calder en de grootse collectie art brut in Frankrijk.

Het museum werd gebouwd in 1983 door de architect Roland Simounet en in 2010 werd het door Manuelle Gautrand uitgebreid met 2.700 m².

Om 13 uur is er in een maaltijd voorzien in L'aRt Culin'R, het restaurant van het LaM.

Na de maaltijd sporen wij met de volautomatische VAL (Véhicule Automatique Léger) naar hartje Rijsel waar er een geleide stadswandeling voorzien is die ons via het hedendaagse Rijsel langs de mooiste hoekjes van de oude stad brengt.

De gids staat meermaals stil bij belangrijke historische gebouwen en gaat uitvoerig in op de historische achtergrond van deze gebouwen en de stad zelf.

De wandeling wordt besloten met een verfrissing op de Place du Théâtre. Thuiskomst voorzien rond 19.30 u.

Als deelname betaalt u als lid € 35, niet-leden betalen € 39.

Wat krijgt u hiervoor? De heen- en terugreis met individuele auto's (wie als chauffeur rijdt, ontvangt € 30), de entreprijs van het LaM, de maaltijd incl. drank over de middag en de rit op en neer met de metro.

Het aantal deelnemers is beperkt tot 20, de plaatsen worden toegewezen in volgorde van binnengekomen betaling.

Thomas Mann-lezing: prof. Dr. Johan Braeckman over “Kritisch Denken”

Zondag 10 april 2011 10.30 u – Groene Meersen Zedelgem

Helder, kritisch denken is lastiger dan het lijkt. Mensen zijn geneigd om patronen te herkennen die niet bestaan en toevallige gebeurtenissen als betekenisvol te zien. We vertrouwen meer op anekdotische verhalen dan op wetenschappelijk onderzoek. In deze Thomas Mann-lezing wordt besproken wat kritisch denken wel en

niet is. De bespreking van enkele pseudowetenschappen en specifieke gevallenstudies verduidelijkt de basisaspecten van het kritische denken. Tevens wordt uiteengezet, zowel vanuit historisch als actueel perspectief, wat de moeilijkheden zijn die men moet overwinnen om in staat te zijn tot kritisch denken. Verder komen wij iets te weten over het ontwikkelen van heldere ideeën en argumenten en de psychologische factoren die het kritisch denken bemoeilijken. Prof. dr. J. Braeckman laat zien hoe wij correcter kunnen leren denken en onszelf kunnen behoeden voor foute manieren van redeneren. Ook gaat hij dieper in op de eigenschappen van het menselijk brein en van de zintuiglijke waarnemingen die kritisch denken in de weg staan.

Prof. dr. Johan Braeckman (1965) is hoogleraar aan de Universiteit Gent en was ‘Socrates hoogleraar’ aan de Universiteit van Amsterdam. Hij publiceerde meerdere boeken over bio-ethiek, Darwin en de evolutietheorie, o.a. *Darwins moordbekentenis* en *De Rivier van Herakleitos* (samen met Prof. E. Vermeersch). Zopas verscheen een nieuw hoorcollege: *Kritisch denken, over het ontwikkelen van heldere ideeën en argumenten* (6 cd’s van ca. 1 uur elk) .

pARTcours 2011

Tijdens het weekend van 7 en 8 mei e.k. vindt opnieuw pARTcours plaats, de jaarlijkse kunstroute georganiseerd door de Cultuurdienst van de Gemeente Zedelgem. Dit jaar is alles geconcentreerd in de deelgemeente Zedelgem. Als thema werd er voor ‘Fotografie’ gekozen. In het gemeentehuis zal er dan ook een tentoonstelling

over dit thema te zien zijn. Het Beleefde Genot zal daar onder meer vertegenwoordigd zijn door een aantal kunstenaars die elk een levengrote figuren geschilderd zullen hebben, waarin een ovale gat dienst zal doen om je hoofd door te steken. Op die manier kunnen alle bezoekers een artistieke foto van zichzelf laten nemen.

Verder is er naar jaarlijkse gewoonte weer de groepstentoonstelling. 'Onze' mensen zijn te vinden in de pas gerestaureerde 'school voor knechtjes' (sic) in de Groenestraat 20.

Op de vijver naast het gemeentehuis pakt Bart Madou uit met een nieuwe originele installatie.

En natuurlijk is er weer de publiekswedstrijd uitgedokterd door Het Beleefde Genot. Mooie prijzen zijn te winnen.

Jan Van Herrewege of Jan Bib over Librofagie

Tot op de dag van vandaag heeft Jan Van Herreweghe twee bijzondere passies: de beeldende kunsten en de literatuur. Hij onderhoudt goede contacten met verschillende schrijvers en kunstenaars. Hij schreef diverse essays over kunstenaars en documentaire naslagwerken over bepaalde literatuurgebieden. De laatste jaren is zijn passie voor het fenomeen 'boek' alleen nog maar toegenomen. De aspecten 'verzamelen' 'lezen', 'ordenen van boeken' 'bibliofilie' vindt hij psychologisch zeer interessant voor een (zelf)onderzoek. Er bovendien over schrijven helpt (een beetje).

Zijn levensmotto: Het menselijk tekort bij een teveel aan papier.
Zondag 29 mei, om 11 u Bibliotheek Zedelgem

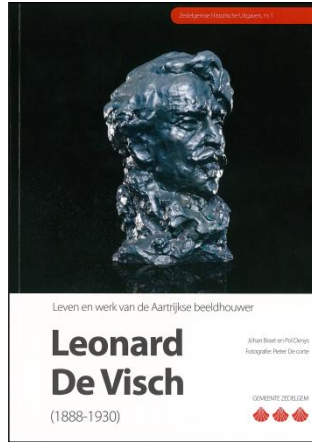
"Horen, zien en schrijven"

"De mens speelt alleen als hij in de volle betekenis van het woord mens is, en hij is alleen helemaal mens wanneer hij speelt."

(Friedrich Schiller)

NIEUWE PUBLICATIE ARCHIEF ZEDELGEM

LEVEN EN WERK VAN DE AARTRIJKSE BEELDHOUWER LEONARD DE VISCH (1888-1930)

Deze publicatie, uitgegeven door het Gemeentebestuur Zedelgem, is een grondige studie over het leven en werk van de Aartrijkse beeldhouwer Leonard De Visch (1888-1930). Dankzij deze monografie krijgt deze weinig bekende, maar verdienstelijke kunstenaar voor het eerst aandacht en erkenning.

Het oeuvre van Leonard De Visch omvat borstbeelden, losstaande sculpturen, bas-reliëfs, oorlogsstandbeelden, tekeningen en schetsen. Zijn beelden zijn in brons, gips en steen. Zijn oeuvre is niet erg omvangrijk - in totaal zijn er een 75-tal werken van hem bekend - maar is wel heel expressief en van een hoog artistiek gehalte. Hij was vooral een begaafd portrettist. We herkennen invloeden van o.m. George Minne, Auguste Rodin, Constantin Meunier, Eugène Laermans, Albert Servaes en Jacob Smits. Hij had ook banden met de bekende katholieke kunstenaarsbeweging 'De Pelgrim'. Als mens en als kunstenaar had hij een uitgesproken profiel: sociaalvoelend, katholiek en radicaal Vlaamsgezind.

Leonard De Visch volgde zijn opleiding aan de Kunstacademie te Gent. De Eerste Wereldoorlog en zijn langdurige krijgsgevangenschap in Duitsland vormden de echte start van zijn artistieke loopbaan. In het krijgsgevangenkamp te Göttingen maakte hij zijn

eerste bekende kunstwerken over het thema van het oorlogsleed. Hij nam in dit kamp volop deel aan de Vlaamse actie en kwam daarbij in activistisch vaarwater terecht. Na zijn huwelijk in 1921 vestigde hij zich in Oostakker en daarna in Sint-Amandsberg en vond hij vooral inspiratie in een drietal grote thema's: de Vlaamse Beweging, de armoede op het Vlaamse platteland en het religieuze. Hij stierf op vrij jonge leeftijd in 1930 en bleef hierdoor relatief onbekend.

Deze publicatie is een blijvend wetenschappelijk naslagwerk. Het bevat naast een uitvoerige biografie ook een volledige oeuvrecatalogus, met tal van nieuw (her)ontdekte werken en een gedetailleerde bespreking van elk afzonderlijk werk. Alle kunstwerken komen visueel helemaal tot hun recht dankzij professionele fotografie in vierkleurendruk.

Twee auteurs zorgden voor de teksten: Johan Braet, archivaris en erfgoedzorgers bij de gemeente, en Pol Denys, een gemeenteraadslid met een bijzondere interesse voor de plaatselijke geschiedenis. Het beeldmateriaal werd aangeleverd door Pieter De Corte, die niet alleen beroepsfotograaf is, maar ook een kleinzoon van de kunstenaar.

FICHE

Johan BRAET en Pol DENYS. *Leven en werk van de Aantrijkse beeldhouwer Leonard De Visch (1888-1930).*

Uitgave: Gemeentebestuur Zedelgem, 2010.

Vormgeving en druk: Goekint Graphics (Oostende)

Formaat: B 17 cm x H 24 cm

Paginerings: 165 p., waarvan de helft in vierkleurendruk

Kostprijs: € 10 (exclusief verzendingskosten)

HOE BESTELLEN?

Dit boek is enkel te koop bij de Gemeente Zedelgem.

U kunt het bestellen door overschrijving van € 12,85 (incl. € 2,85 verzendingskosten) op rek. nr. 068-2115346-94 van de Gemeente Zedelgem, Snellegemsestraat 1, 8210 Zedelgem, met vermelding "Leven en werk van Leonard De Visch". Het boek wordt dan automatisch opgestuurd. Het boek is ook te koop in de vrijetijdswinkel in het Gemeentehuis van Zedelgem.

INFO

Nadine Tommeleyn, Tel. 050/81.44.14, e-mail: archief@zedelgem.be

Het favoriete boek

Marijke Verplancke treft nog eens de wereld aan

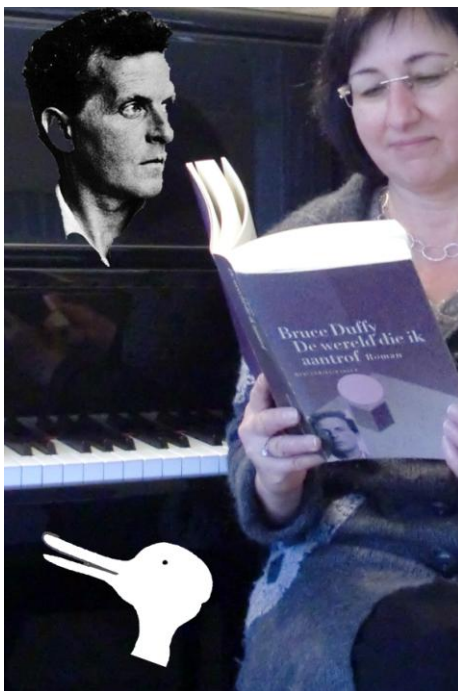
Bruce Duffy, De wereld die ik aantrof.

Deze roman van de Amerikaanse schrijver Bruce Duffy las ik al eens in 1992 en heb ik nu opnieuw gelezen, en ja, het blijft een heel fascinerende en ook zeer boeiend geschreven roman.

Het hoofdpersonage in deze roman is de Oostenrijkse filosoof Ludwig Wittgenstein, een toch wel heel uitzonderlijke, Spartaanse persoonlijkheid die de lezer meteen weet te intrigeren. Duffy benadrukt wel in zijn voorwoord dat er inderdaad heel wat biografische elementen en historische personages, feiten dus, in zijn roman zitten, maar toch blijft het uiteraard fictie.

De roman is verdeeld in een proloog en vier boeken en volgt min of meer chronologisch het leven van Wittgenstein; toch gebruikt de auteur ook regelmatig flashbacks en in de proloog een flashforward, die het lezen alleen maar boeiender maken.

Wittgenstein heeft als zoon van een zeer fortuinlijke Weense industrieel een allesbehalve gemakkelijke jeugd. Hij krijgt net zoals zijn broers en zusters privéonderwijs, wordt door zijn vader gedruild om uiterst geconcentreerd muziek te beluisteren enz. Zijn heel dominante vader is ontzettend veeleisend voor zijn kinderen en twee van Ludwigs oudere broers kwamen in conflict met hun vader, verhuisden naar Cuba en pleegden daar zelfmoord. Het gemis van die twee broers weegt zwaar door op het gezin. Ludwig wou

eerst ingenieur worden, maar uiteindelijk besluit hij filosoof te worden, zeer tegen de zin van zijn vader, die dit maar niets vindt. Zijn zus Margarete wordt naar aanleiding van haar huwelijk geschilderd door vriend Klimt en is een patiënte van Freud.

Zo komen we dus samen met Wittgenstein, die filosoof wil worden, in Cambridge terecht, waar hij een ongedurige pupil wordt van B. Russell. Deze mentor beseft al vlug dat de zeer zelfverzekerde, soms ook erg irritante en ongedurige Ludwig geniaal is en schrijft daar ook over naar zijn minnares Lady Ottoline. Zo komt de lezer volop terecht in het wereldje van de Bloomsbury's met o.a. Maynard Keynes en Lytton Strachey. (Toverberglezers van enkele jaren geleden zullen zich zeker nog de memorabele reeks artikelen herinneren van Muriel Reyserhove over de Bloomsbury's, een groep controversiëlen die me al lang boeit). Ook D.H. Lawrence is eventjes de gast van Lady Ottoline. Het is heel aangenaam om die historische personages ook eens te zien als personages in een roman. Al vlug blijkt dat Russell in zijn pupil een gelijkwaardige en later, een meerdere moet erkennen. In het voorwoord (flashforward) zijn ze regelrechte rivalen.

Wittgenstein wordt ook een leerling van Russells medefilosof G. Moore, een zeer goedaardige, beminnelijke man. Hoewel Duffy de relatie beschrijft tussen drie filosofen, blijft de roman heel goed leesbaar, want het aandeel filosofie blijft beperkt.

Na de dood van zijn vader voelt Wittgenstein wel een soort bevrijding. Hij trekt dan ook naar Noorwegen om er een heel teruggetrokken bestaan te leiden. Halsoverkop keert hij terug naar Oostenrijk - de Eerste Wereldoorlog is uitgebroken - om zich bij het leger te voegen aan het Oostenrijks front in Rusland. De beproevingen in de loopgraven zijn niet niets voor de aristocratische Wittgenstein, maar tegen de verwachtingen van Russell en Moore in, overleeft hij de oorlog. De volgende fasen in zijn leven zorgen verder voor de nodige afwisseling en uiteindelijk een oorlog later, blijkt dat ondanks de pogingen van zijn grootvader en vader om de Joodse roots van de Wittgensteins uit te wissen, dit niet volledig gelukt is...

Aan iedereen kan ik het uitzonderlijke levensverhaal van Wittgenstein en de tragedie van zijn familie aanbevelen in deze versie, nl. nog altijd voor een groot deel fictie. De levendige portretten van historische personages als B. Russell, G. Moore, de leden van de Bloomsbury-kring geven deze moderne, historische roman een extra meerwaarde.

Bruce Duffy, De wereld die ik aantrof, 1991, WB Amsterdam, 553 p.

DE LEESGROEP
Openbare Bibliotheek
Zedelgem

Craig Thompson,
Een deken van Sneeuw

Een deken van sneeuw was de eerste kennismaking van de leesgroep met een 'graphic novel'. Door de aandacht die de bibliotheek dit najaar aan de

strips en de graphic novel besteedde, was de nieuwsgierigheid van de leesgroep voor het genre gewekt. De kennismaking viel zeer goed mee. De autobiografische roman is bijzonder mooi en trefvend getekend. Tekst en tekeningen zijn met elkaar versmolten tot een samenhangend geheel.

We maakten kennis met de timide Craig, die niet alleen de liefde ontdekt, maar zich ook langzaam durft te verzetten tegen zijn ouders en het allesverzengende geloof. Dit wordt in een zeshonderd bladzijden verteld, zonder dat het saai of langdradig wordt.

Philippe Claudel, Het Verslag van Brodeck

De voltallige leesgroep was het eens: Het verslag van Brodeck is een prachtig, goed geschreven en vertaald boek. Philippe Claudel beschrijft welke impact de komst van een vreemdeling op een kleine dorpsgemeenschap heeft.

Claudels roman begint bij het einde. De eerste scènes laten weten hoe de verteller Brodeck door de andere dorpelings ontboden wordt en hoe hem wordt opgedragen een verslag te schrijven van wat zij de 'Anderer' hebben aangedaan.

Het verslag is indringend, beklemmend en pijnlijk herkenbaar. In een trage, ingenieuze opeenvolging van flashbacks geeft het zijn geheimen prijs: de mysterieuze gebeurtenissen in het dorp sinds de komst van de Anderer, de studiejaren van Brodeck in de hoofdstad, het tragisch wedervaren van zijn vrouw, Brodecks kampervaringen.

De kracht van het boek ligt in suggestie: plaatsnamen worden niet vermeld en woorden als 'Joden' of 'nazi's' lees je niet in het verslag. De roman overstijgt de concrete context van moord, oorlog en genocide.

Als je graag deelneemt aan de bijeenkomsten kan je je naam opgeven aan de balie of mailen naar els.durnez@zedelgem.be

Els Durnez

In de volgende Toverberg:

- **P. & M. Vanhaelemeesch-Haelewyn**
- **Ännchen von Tharau**
- **Sigmund Freud en Jan Blommaert**

De volgende Toverberg verschijnt bij het begin van de zomer van 2011

Vzw Het Beleefde Genot stelt zich tot doel het culturele en literaire leven te stimuleren door het organiseren van evenementen zoals lezingen, uitstappen, literaire salons, filmvertoningen, tentoonstellingen, wedstrijden enz.

Wij wensen zoveel mogelijk mensen te laten genieten van culturele uitingen van hoog niveau en die niet onmiddellijk voorhanden zijn op lokaal gebied. Daarnaast willen wij impulsen geven om het literaire beleven te bevorderen.

Thomas MANN-lezing 2011

KRITISCH DENKEN

Prof. dr. Johan BRAECKMAN

Zondag 10 april, 10.30 u
Groene Meersen
Stadionlaan 50, 8210 Zedelgem
6 euro – incl. receptie achteraf

met het koor

De Colores

o.l.v. Filip Bisschop

HBC
HBC
VZW

ORG. HET BELEEFDE GENOT VZW

WWW.HETBELEEFDEGENOT.BE - TEL: 0488.73.88.73

HET BELEEFDE GENOT
CULTURELE EN LITERAIRE KRING